

แนวทางการส่งออกปลับพลิงธารไปยังต่างประเทศ เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อประชากรที่มีอยู่ในธรรมชาติ

นายภาณุวัตร กมุทชาติ

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปลับพลิงธาร มีชื่อท้องถิ่นว่า หญ้าช้อง หอมน้ำ ชื่อสามัญว่า water onion, water lily, onion plant และมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Crinum thaianum* J.Schultze วงศ์ Amaryllidaceae เป็นพืชเฉพาะถิ่น พบเฉพาะบริเวณจังหวัดระนองตอนล่างในอำเภอสุขสำราญและกะเปอร์ และจังหวัดพังงาตอนบน ในเขตอำเภอตะกั่วป่าและบุรีเท่านั่น เป็นพืชน้ำที่ได้รับความนิยมจากผู้นิยมปลูกต่างประเทศอย่างมาก โดยนำต้นปลับพลิงธารไปปลูกประดับในตู้ปลาสวยงามระยะเวลาประมาณ 6-8 เดือน เมื่อต้นไม้เริ่มโทรมทางผู้เลี้ยงจะนำต้นใหม่มาเปลี่ยนแทนต้นเดิม

การส่งออกปลับพลิงธารสามารถทำได้ง่าย เนื่องจากไม่เป็นพืชหวงห้ามตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518 และไม่อยู่ในบัญชีแนบท้ายของ CITES จะมีก็แต่ได้รับการจัดสถานภาพเป็น **พืชเฉพาะถิ่นและมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable; VU)** ใน **Thailand red data: plants (2006)** ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

ข้อมูลจากค่านักกักกันพืชบริเวณท่าอากาศยานสุวรรณภูมิของกรมวิชาการเกษตร พบว่า ปริมาณการส่งออกหัวและต้นปลับพลิงธาร ในระหว่างปี พ.ศ.2549-2552 มีจำนวนทั้งสิ้น 669,563 ชิ้น โดยเฉพาะปี พ.ศ.2552 ส่งออกเป็นจำนวน 186,074 ชิ้น และประเทศที่นำเข้าหลักคือ สหรัฐอเมริกา รวม 147,439 ชิ้น รองลงมา คือ เดนมาร์ก

17,980 ชิ้น และสิงคโปร์ 9,965 ชิ้น ตามลำดับ นอกจากนี้เป็นการส่งออกไปยังประเทศกลุ่มยุโรป อาทิ สวีเดน เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม และประเทศอื่นๆ เช่น ญี่ปุ่น และแคนาดา เป็นต้น และแนวโน้มการส่งออกจะเป็นการเพิ่มปริมาณการส่งต้นมากขึ้นและลดการส่งหัวปลับพลิงธารลง

อย่างไรก็ตาม จากการเปิดเผยของตัวแทนของกลุ่มผู้ส่งออก ทำให้ทราบว่า ได้มีการส่งออกพืชชนิดนี้อย่างต่อเนื่องมากกว่า 30 ปีแล้ว จึงทำให้เกิดความกังวลต่อ **สถานภาพของพืชชนิดนี้ว่ามีแนวโน้มเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติ (extinct in the wild; EW)** ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางและมาตรการเพื่อให้กิจกรรมการส่งออกปลับพลิงธารไม่ส่งผลกระทบต่อประชากรของพืชชนิดนี้ในธรรมชาติ

จากการตรวจสอบในพื้นที่ของ IUCN พบว่า ปัจจุบันสถานการณ์ปลับพลิงธารในธรรมชาติได้ลดจำนวนลงอย่างมาก และการสำรวจสถานภาพตามลำคลองที่เป็นแหล่งอาศัยของปลับพลิงธาร พบทั้งสิ้น 11 แห่ง บางแห่งที่เคยพบปลับพลิงธารหนาแน่นกลับพบในปริมาณน้อยมาก เช่น คลองบางปง ความยาว 10.5 กิโลเมตร ที่เคยพบปลับพลิงธารขึ้นอยู่หนาแน่นเกือบ 6,000 เมตร แต่ในปัจจุบันได้ถูกทำลายจนเกือบหมดไปจากพื้นที่เป็นต้น ทั้งนี้ เกิดจากการขุดลอกคลอง โดยการขุดลอกคลองดังกล่าว ชุมชนท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจดำเนินการ ส่วนพื้นที่ที่

พบว่ามียาลับพลิงชารมากที่สุดในปัจจุบัน คือ **คลองนาคา** ตลอดความยาว 17 กิโลเมตรของลำคลอง มีลัปลิงชาร

ขึ้นอยู่ประมาณ 6 ไร่ และ **คลองตาพุด** เป็นสถานที่แห่งเดียวที่มีจำนวนของลัปลิงชารเพิ่มขึ้นเป็น 0.5 ไร่ เนื่องจากการกวาดค้นและ เอาใจใส่ของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ปัจจัยหลักที่คุกคามสถานภาพของพืชชนิดนี้ คือ **การขุดลอกคลอง** ซึ่งเปลี่ยนแปลงสภาพนิเวศอย่างสิ้นเชิง ทำให้ลัปลิงชารไม่สามารถอาศัยอยู่ได้ ส่วนการลักลอบขุดหัวลัปลิงชารจากลำคลองสาธารณะในช่วงเดือนธันวาคมถึงเมษายนที่ระดับน้ำในคลองเริ่มแห้งนั้นมีผลลง (ดอกลัปลิงชารจะเริ่มบานในช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคม) และไม่ใช่สาเหตุหลัก

ลัปลิงชารนอกจากจะพบในลำคลองสาธารณะแล้ว ยังพบได้ตามคูน้ำภายในสวนยางและป่าดงของเกษตรกรอีกด้วย นอกจากนี้ IUCN ยังเป็นผู้ประสานงานอย่างต่อเนื่องในการสร้างจิตสำนึกให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและเยาวชน โดยให้ชุมชนและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ลัปลิงชาร และมีการจัดทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การรวบรวมหัวและต้นของลัปลิงชารที่เสียหาย และถูกกระแสน้ำพัดพามาติดที่ตลิ่ง รวมทั้งจากการขุดลอกลำคลอง เพื่อนำไปเพาะชำและอนุบาลจนกว่าจะงอกรากและใบแล้วจึงนำกลับไปปลูกใหม่ในถิ่นกำเนิดเดิมอีกครั้ง รวมถึงการที่ผู้เกี่ยวข้องได้มีการ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแนวทางการจัดการพืชชนิดนี้ในเวทีประชาคมของท้องถิ่น และการประชุมองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

สำหรับสถานการณ์การส่งออกลัปลิงชารจากการสอบถามตัวแทนบริษัทผู้ส่งออกทราบว่า ขนาดของหัวลัปลิงชารที่ตลาดต้องการ คือ ขนาดเท่าไข่ไก่หรือเล็กกว่าเล็กน้อย (เป็นขนาดของต้นที่โตเต็มวัย) ราคาซื้อขายจากชาวบ้าน 2-3 บาท จากนั้นนำมาชำให้เริ่มมีรากงอก ใบยาว 1-2 ฟุตก่อน และจะส่งออกในราคาหัวละ 7-8 บาท คุณสมบัติที่ดีของลัปลิงชารนอกจากมีความพลิวไหวของใบแล้ว คือมีความทนต่อโรคสูง สามารถที่จะตัดความยาวของใบได้ตามที่ต้องการ โดยที่ใบไม่ชำและติดเชื้อ จึงเป็นที่ต้องการของผู้นิยมตกแต่งตู้ปลาด้วยพันธุ์ไม้น้ำอย่างมาก

กลุ่มผู้ส่งออกได้มีความพยายามที่จะปลูกพืชชนิดนี้ นอกถิ่นที่อยู่อาศัยเดิม เช่น การนำไปปลูกที่อำเภอแมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี และอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แต่ไม่ประสบผล จึงได้มีการสนับสนุนชาวบ้านในพื้นที่ทดลองปลูกและจะรับซื้อหัวและต้นในราคาที่เกษตรกรพึงพอใจ นอกจากนี้ กลุ่มผู้ส่งออกได้ให้ข้อมูลว่า ลัปลิงชารที่ได้จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจะมีขนาดเล็กเกินไป และต้องนำมาอนุบาลต่ออีก 18 เดือน จึงจะมีขนาดเท่ากับที่ตลาดต้องการ ซึ่งใช้ต้นทุนสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการเก็บจากธรรมชาติ ดังนั้น จึงไม่ได้รับความนิยม และจากความกังวลว่าจำนวนลัปลิงชารได้ลดลงอย่างมาก บริษัทผู้ส่งออกจึงได้ลดปริมาณการส่งออกหัวและต้นลัปลิงชารให้น้อยลงเหลือร้อยละ 5 ของคำสั่งซื้อจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตามสัดส่วนปริมาณการส่งออกพืชชนิดนี้เปรียบเทียบกับการส่งออกพันธุ์ไม้น้ำทั้งหมด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5

จากการที่แหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของ
ปลับพลิงธาร ยังไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ในเบื้องต้น ได้มีการผลักดันให้องค์การบริหาร
ส่วนท้องถิ่นออกกฎข้อบังคับของท้องถิ่นเพื่อการควบคุม
ปริมาณการเก็บปลับพลิงธาร ซึ่ง อดต. บางแห่งอยู่ระหว่าง
เตรียมดำเนินการ และเนื่องจากแหล่งอาศัยของปลับพลิง
ธารมีลักษณะของ**ระบบนิเวศที่เฉพาะและมีความโดดเด่น**
ทางธรรมชาติตามมาตรา 43 แห่ง พรบ.ส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 เรื่อง การประกาศ
พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม จึงมีความเป็นไปได้ที่จะประกาศ
ให้เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ กรมวิชาการ
เกษตร ได้มีแนวทางที่จะดำเนินการในการรวบรวมข้อมูล
ต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นร่างมาตรการสำหรับการจัดการ
ปลับพลิงธาร และจะเสนอร่างดังกล่าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง
ร่วมกันพิจารณาต่อไป

หมายเหตุ

ข้อมูลสรุปจากการประชุมหารือเรื่อง แนวทางการ
ส่งออกปลับพลิงธารไปยังต่างประเทศเพื่อไม่ให้มี
ผลกระทบต่อประชากรที่มีอยู่ในธรรมชาติ ณ สำนักควบคุม
พืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร 20 มกราคม
2553

